

УДК 811.11.13

Олексій К. Б.

СИСТЕМА ДИДАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ З ОСВОЄННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТАМИ-МЕДИКАМИ

У статті реалізовано систему дидактичних завдань для студентів-медиків на розвиток компонентів освоєння іноземної лексики. Під час розроблення цієї системи ми проаналізували цілі, завдання та зміст програми дисципліни «Іноземна мова» в медичному виші, яка передбачає володіння іноземною мовою – компонентом професійної діяльності сучасного фахівця будь-якого профілю. При складанні програми ми використовували евристичний підхід для вирішення проблеми освоєння іноземної лексики. Формою занять був обраний ігровий тренінг. Як відомо, використання ігрових методів навчання передбачає реалізацію особистісно-діяльного підходу в навчанні, що забезпечує суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем та студентами і студентів між собою.

Під час організації системи дидактичних завдань для освоєння іноземної лексики, ми дійшли висновку, що лише шляхом створення і формування пізнавальних мотивів, які призводять до потреби висловити думку, можливо, досягти успіху в навчанні іноземної мови.

Ключові слова: дидактичні завдання, іноземна лексика, евристичний підхід, ігровий тренінг, пізнавальні мотиви, контекстуальне мислення.

Виходячи з теоретичних висновків та отриманих результатів констатуючого етапу експерименту, за допомогою якого ми виявили рівень освоєння іноземної лексики студентами-медиками, було розроблено та реалізовано систему дидактичних завдань на розвиток компонентів освоєння іноземної лексики.

Під час розроблення цієї системи ми проаналізували цілі, завдання та зміст програми дисципліни «Іноземна мова» в медичному виші, яка передбачає володіння іноземною мовою – компонентом професійної діяльності сучасного фахівця будь-якого профілю.

Для реалізації поставлених цілей та завдань в межах цього змісту традиційні методи навчання не завжди є ефективними. При складанні нашої програми ми використовували евристичний підхід до вирішення проблеми освоєння іноземної лексики, а також враховували те, що завдання освоєння іноземної лексики передбачає необхідність знаходження ефективної схеми, яка дозволить результативно досягнути мети. Цю схему або структуру ми визначили в теоретичній частині нашого дослідження. Компонентами освоєння іноземної лексики є знання, уміння та навички, пізнавальні процеси: контекстуальне мислення та супутні йому процеси пам'яті, уваги і сприйняття, а також виявлення активності з боку студентів або суб'єктність.

Розробляючи систему дидактичних завдань на розвиток компонентів освоєння іноземної лексики, ми відійшли від традиційного уявлення про те, що при освоєнні іноземної мови першим елементом є знання, які згодом перетворюються на вміння та навички. Останні педагогічні дослідження показали, що знання та навички формуються паралельно і взаємопов'язано в процесі виконання дій. Стосовно освоєння іноземної лексики це означає, що знання про слово, його значення, граматичні форми набуваються в процесі дій із цим словом; одночасно дії зі словом автоматизуються і переходять у навичку. Поєднання поняття про свідомість оволодіння діями з тим фактом, що знання набуваються в процесі дій розглядається в межах теорії поетапного формування розумових дій, розробленої П. Я. Гальперінім і Н. Ф. Талізіню. У світлі цієї теорії освоєння розумових дій проходить два етапи: орієнтовну основу дії та виконавчу частину. Спочатку учням надається інструкція про виконання тієї чи іншої операції, за якою слідує виконання цієї операції в процесі здійснення вправ. Орієнтовна основа не є узагальненим знанням про слово, а тільки певною інструкцією до тієї чи іншої операції. У процесі освоєння таких операцій формуються навички використання слова та узагальнені знання про це слово. Освоєння мовних навичок та знань про слова, форми і конструкції здійснюється під час виконання учнями підготовчих (мовних) вправ. Розвиток мовленнєвих умінь відбувається в процесі виконання мовних вправ, тобто вправ із практики мови стосовно різних видів мовної діяльності. Набуті мовні навички стосуються цієї діяльності. У реальному педагогічному процесі розвиток мовних навичок та мовленнєвих умінь відбувається одночасно: постійно формуються та удосконалюються мовні вміння і розвиваються нові навички, які відразу ж входять у мовну практику [2, с. 226].

Наша система дидактичних завдань організована так, що її методи є розвиваючими. Формою занять був обраний ігровий тренінг. Як відомо, використання ігрових методів навчання передбачає реалізацію особистісно-діяльного підходу в навчанні, що забезпечує суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем та студентами і студентів між собою. Організація практичних занять з іноземної мови з використанням ігрових методів дозволяє студентам усвідомити сутність і характер алгоритмічного та евристичного способів освоєння іноземної лексики [1].

Ігрові методи одночасно є інтенсивною формою розгортання рефлексії та самовираження. Виступаючи творчою діяльністю, ігровий тренінг містить мотиваційний та продуктивний аспекти творчості, що тісно пов'язані між собою. Орієнтацію особистості на творчість у трудовій діяльності неможливо сформулювати без її занурення в творчу діяльність, можливість якої забезпечує творчий характер ігрового тренінгу [3, с. 261].

Ігровий тренінг, передбачений нашою програмою, спрямований на виконання завдань і вправ для розвитку сприйняття, уваги, пам'яті та мислення, зокрема контекстуального мислення. Під час організації програми освоєння іноземної лексики ми виходили з того, що тільки шляхом створення та формування пізнавальних мотивів можна досягти успіху в навчанні іноземної мови.

Методичні положення, рекомендації щодо застосування та конкретні прийоми, використані в нашій програмі, були описані в педагогічній та психологічній літературі (З. М. Істоміна, В. Я. Ляудіс, К. П. Мальцева, Р. С. Немов, О. С. Шібокова і ін.). Вправи, представлені в програмі, були нами адаптовані та модифіковані з урахуванням умов навчальної діяльності з вивчення іноземної мови в медичному виші. При певних умовах така діяльність успішно розвивається, а сам процес засвоєння іноземної мови та лексики стає привабливим. Нашим завданням під час застосування програми було створення таких умов, щоб освоєння іншомовної лексики студентами відбувалося через порушення інтересу до досліджуваного предмета. Виконання спеціально підібраних тренінгових завдань, які передбачають створення у студентів психологічної мотивації до вивчення предмета (іноземної мови), сприяє більш ефективному освоєнню іншомовної лексики.

Основним принципом організації та проведення занять з іноземної мови є принцип експресивності, тобто швидкості та динамічності. Тому ми підібрали такі завдання і вправи, які б в короткі терміни дали максимальний ефект розвитку.

Усі заняття, передбачені програмою, були проведені англійською мовою. Але інструкції до кожного завдання давалися українською мовою для кращого розуміння студентами завдання і кращої якості виконання завдань.

Заняття в експериментальній групі студентів, спрямовані на розвиток продуктивності освоєння іншомовної лексики, проводилися протягом трьох місяців один раз на тиждень (по 90 хвилин кожне заняття), всього було проведено п'ятнадцять занять. Кількість студентів, які брали участь у тренінгових заняттях, склала тринадцять осіб.

Під час розроблення завдань на розвиток сприйняття ми керувалися тим, що при освоєнні іноземної мови особливе значення мають слухові та зорові сприйняття. Це пов'язане з тим, що звукове мовлення є основним, а формування звукомоторних зображень пов'язане зі слуховими відчуттями.

Перше завдання спрямоване на розвиток сприйняття та підвищення швидкості читання. Для цього студентам, які працюють у парах, пропонують прочитати текст англійською мовою, не промовляючи його вголос. Через дві хвилини вони повинні розповісти один одному зміст тексту. Щоденне тренування по двадцять хвилин істотно підвищує швидкість читання.

Друге завдання розвиває провідну модальність, формує навички перекладу зорової інформації в слухову, слухової в зорову. Для цього студенти називають англійські слова, із якими вони працюють, і цифри, що позначають послідовність чергування букв, які їм необхідно записувати.

Третє завдання передбачає сприйняття предмета і перелічення найбільшої кількості ознак цього предмета та асоціацій. Це завдання сприяє розвитку здатності помічати деталі звичайних предметів та висловлювати свої думки стосовно цього.

Для розвитку **уваги** ми розробили такі завдання:

Перше завдання призначене для розвитку стійкості, цілеспрямованості та концентрації уваги. Воно містить парну роботу з рахунком від 0 до 100 англійською мовою, коли партнери вимовляють цифри по черзі.

Друге завдання розвиває концентрацію уваги та вміння аналізувати слова. У цьому завданні студентам пропонується кілька написаних на аркуші паперу речень, які базуються на відомому лексичному і граматичному матеріалі. Але речення записані з пропуском і перестановкою букв у деяких словах. Студентам дозволяється прочитати текст один раз, відразу виправляючи помилки, і передати текст партнеру, який виправляє помилки, що залишилися, іншим кольором.

Завдання третє розроблене для розвитку розподілення уваги. Для цього студенти англійською мовою на час називають цифри від 1 до 20, одночасно записуючи їх на аркуші паперу або на дошці у зворотному порядку. Чим менше витрачено часу і зроблено помилок, тим краще розподілено увагу.

Четверте завдання направлене на розвиток опосередкованої уваги. У цьому завданні студенти ставлять питання англійською мовою і швидко відповідають, дотримуючись двох правил: не називати двічі один і той самий колір і не називати заборонені кольори.

П'яте завдання розвиває стійкість, цілеспрямованість та концентрацію уваги. У даному завданні студенти виконують вправи на розширення і звуження кіл уваги.

За обмеженої кількості годин, що відводяться на предмет «Іноземна мова» в медичному виші, механічний процес освоєння іншомовної лексики є неефективним. Ми розробили завдання, які сприятимуть розвитку процесів пам'яті, які відіграють важливу роль в освоєнні іноземної мови і лексики як його складової.

Завдання перше направлене на запам'ятовування слів шляхом підбору українського еквівалента до англійського слова. Для запам'ятовування іноземного слова можна встановити деякі зв'язки з іншим українським словом, що є співзвучним з іноземним словом та його українським еквівалентом. Цей метод можна застосовувати при спільній етимології між англійськими та проміжними словами і коли слово є важким для запам'ятовування.

Друге завдання направлене на запам'ятовування іноземних слів за допомогою підбору асоціативних понять, для чого необхідно знайти проміжні слова, що дозволяють створити звукову або смислову асоціацію.

Третє завдання розвиває вплив асоціативних зв'язків на швидкість освоєння іншомовної лексики. Студентам зачитують список англійських слів, підібраних із текстів для домашнього завдання із супутніми поясненнями. Цей список необхідно уважно прослухати, запам'ятати та відтворити.

Завдання четверте-сьоме розвиває процеси запам'ятовування лексики з використанням порівняльно-порівняльного пояснення, під час якого студенти, використовуючи фонетичні асоціації, намагаються запам'ятати весь список англійської лексики, а потім усно відтворити його.

Восьме завдання сприяє поліпшенню пам'яті за допомогою вміння створювати асоціації уявних картин, тобто візуалізувати. Образні картини зберігаються в пам'яті краще, ніж абстрактні ідеї. Вони дозволяють стійко зберігати асоціації.

Завдання дев'яте направлене на закріплення нових іноземних слів у пам'яті. Для цього студентам пропонується скласти невелику розповідь англійською мовою з 8-10 нових дієслів, словосполучень, ідіом, прийменників та іменників. Після перевірки викладачем студенти переглядають свій варіант розповіді кілька разів протягом тижня, що дозволяє закріпити в пам'яті правильний правопис та вживання іншомовних слів.

Розробляючи завдання на розвиток **контекстуального мислення**, ми враховували такі положення:

– для того, щоб розширити активний словниковий запас, необхідно застосовувати кожне нове слово в різних контекстах (мінімум в шести) і регулярно повторювати його протягом кількох тижнів після першого з ним знайомства;

– найкращий спосіб запам'ятати слово – це запам'ятати його в складі словосполучення;

– для розкриття значень лексичних одиниць через контекст може використовуватися визначення слова на основі контекстуальної здогадки, яка заснована на розумінні загального змісту пропозиції, знанні фактів;

– над новими словами слід працювати як в ізольованому вигляді, так і в контексті, оскільки контекстуальне значення слова не завжди є його основним номінативним значенням.

Розвиваючи контекстуальне мислення, наша розроблена програма передбачає також завдання на розвиток безпосереднього процесу мислення.

Завдання перше і друге розраховані на формування швидкості мислення. Ці завдання обмежені в часі. Студентам необхідно або дописати слово, де кожна крапка відповідає букві; або продовжити ланцюжок, де кожне нове слово починається буквою, на яку закінчується попереднє слово. При цьому всі слова повинні належати до однієї частини мови.

Завдання третє формує гнучкість мислення. Для цього студенти складають зв'язну розповідь, у якій всі слова починаються з однієї і тієї ж літери.

Завдання четверте-шосте направлене на словотвір, необхідний для формування мовної здогадки і потенційного словника.

Завдання сьоме передбачає правильне формулювання термінів. Студенти пояснюють певний термін за допомогою інших слів, що допомагає задіяти активний словниковий запас і сприяє запам'ятовуванню терміна.

Завдання восьме розвиває логічне мислення, необхідне при розкритті значень лексичних одиниць. Для цього студентам ставлять спеціально підібрані запитання, на які вони повинні відповісти.

Крім розроблення змісту освіти в галузі іноземних мов, ми створили й реалізували систему дидактичних завдань, спрямованих на підвищення рівня освоєння іншомовної лексики студентами через розвиток його компонентів: знань, умінь та навичок в області іншомовної лексики, пізнавальних процесів (контекстуального мислення як здатності до розкриття значень нових мовних одиниць через контекст, пам'яті, уваги, сприйняття, а також суб'єктивності через забезпечення пізнавальної активності студентів в процесі навчання).

Під час організації системи дидактичних завдань для освоєння іншомовної лексики ми дійшли висновку, що лише шляхом створення і формування пізнавальних мотивів, які призводять до потреби висловити думку, можливо досягти успіху в навчанні іноземної мови.

Використана література:

1. Горпенко Г. О. Вплив ділової гри на формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності / Г. О. Горпенко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – 2013. – Вип. 22. – С. 95-102.
2. Деркач А. А. Педагогическая эвристика. Искусство овладения иностранным языком / А. А. Деркач, С. Ф. Щербак. – Москва : Педагогика, 1991. – 226 с.
3. Шмаков С. А. Игры – учащихся – феномен культуры. – Москва : НШ, 1994. – 241 с.

References:

1. Horpenko H. O. Vplyv dilovoi hry na formuvannia pozytyvnoi motyvatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti / H. O. Horpenko // Vykladannia mov u vyshchikh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky. – 2013. – Vyp. 22. – S. 95-102.
2. Derkach A. A. Pedagogicheskaya evristika. Iskustvo ovladeniya inostrannym yazykom / A. A. Derkach. S. F. Shcherbak. – Moskva : Pedagogika. 1991. – 226 s.
3. Shmakov S. A. Iгры – uchashchikhsya – fenomen kultury. – Moskva : NSh. 1994. – 241 s.

Олексій К. Б. Система дидактических задач по освоению иноязычной лексики студентами-медиками

В данной статье реализовано систему дидактических заданий для студентов-медиков на развитие компонентов освоения иноязычной лексики. При разработке данной системы мы проанализировали цели, задачи и содержание программы дисциплины «Иностранный язык» в медицинском вузе, которая предусматривает владение иностранным языком – компонентом профессиональной деятельности современного специалиста любого профиля. При составлении нашей программы мы использовали эвристический подход к решению проблемы освоения иноязычной лексики. Формой

занятий был избран игровой тренинг. Как известно, использование игровых методов обучения предполагает реализацию личностно-деятельного подхода в обучении, что обеспечивает субъект-субъектные отношения между преподавателем и студентами, и студентов между собой.

При организации системы дидактических задач для освоения иноязычной лексики мы пришли к выводу, что только путем создания и формирования познавательных мотивов, которые приводят к необходимости высказать мнение, возможно, достичь успеха в обучении иностранному языку.

Ключевые слова: дидактические задачи, иноязычная лексика, эвристический подход, игровой тренинг, познавательные мотивы, контекстуальное мышление.

Oleksii K. B. The system of didactic tasks on the development of foreign language vocabulary by medical students

In this article, a system of didactic tasks for medical students on the development of components for the development of foreign vocabulary was implemented. In developing this system, we analyzed the goals, objectives and content of the program "Foreign Language" in a medical school, which provides a foreign language mastering as a component of the professional activity of a modern specialist of any profile. When compiling our program, we used a heuristic approach to solving the problem of learning foreign vocabulary. The form of training was chosen as a game training. As is known, the use of gaming methods of teaching involves the realization of a personality-active approach to teaching, which provides subject-subject relations between the teacher and students, and students among themselves.

When organizing a system of didactic tasks for mastering a foreign language vocabulary, we came to the conclusion that it is only by creating and forming cognitive motives that lead to the need to express an opinion it is possible to achieve success in teaching a foreign language.

Key words: didactic tasks, foreign language vocabulary, heuristic approach, game training, cognitive motives, contextual thinking.

УДК 615.8:373.66

Олійник І. В.

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ОДНА З ІННОВАЦІЙНИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Актуальність теми зумовлена пошуком нових технологій та інструментів соціально-педагогічної діяльності в системі соціальної роботи. Обґрунтовано можливості арт-терапії для укріплення, збереження, психокорекції соціально-го здоров'я клієнтів. Узагальнено теоретичні питання використання технології зцілення мистецтвом в професійній діяльності соціальних працівників. Подано комплексне уявлення про арт-терапію як оригінальний метод прогресивної психолого-педагогічної допомоги в соціальній роботі, що сприяє формуванню здорової й творчої особистості.

Ключові слова: соціальна робота, соціально-педагогічна діяльність, арт-терапія, діагностика, психокорекція, реабілітація.

Соціально-економічна ситуація, що склалася в нашій країні, вимагає кардинальних змін у соціальній сфері, зокрема створення високоефективної, багатопрофільної цільової системи соціального обслуговування населення, яка забезпечить комплексне сприяння у вирішенні соціальних проблем, що передбачає розроблення й впровадження нововведень у соціальній сфері. Концептуальною парадигмою становлення й розвитку системи підготовки кадрів для соціальної роботи повинна стати підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, усебічно розвиненого фахівця, спроможного знайти адекватні форми реагування, що відповідають соціальним запитам та швидкозмінному середовищу.

Наразі зростає суспільний та професійний інтерес до технологій та методів, що здійснюють безпечний, позитивний вплив на психічне та соціальне здоров'я особистості за допомогою мистецтва.

Питання зцілення мистецтвом, шляхи активізації внутрішніх ресурсів та потенціалу особистості за допомогою арт-терапії розглядали у своїх дослідженнях О. Ващенко, Н. Вернікова, О. Вознесенська, Н. Ещенко, О. Любарец, Н. Полякова, І. Садова, В. Саранцева, О. Тараріна, А. Чуприков, Т. Яценко та ін.

Питання застосування арт-терапії в діяльності фахівців «допомагаючих» професій (психолога, соціального працівника, корекційного педагога) стали предметом дослідження цілої когорти науковців (С. Андрейчин, М. Докторович, Л. Злочевська, М. Киселева, З. Ленів та ін.).

Аспекти використання арт-терапевтичних методів у професійній діяльності соціальних працівників висвітлювали А. Капська, М. Лукашевич, І. Мигович, Л. Тюття, Є. Холостова, В. Шахрай та ін.

Метою статті є узагальнення науково-теоретичних та практичних поглядів щодо з'ясування значення арт-терапії в діяльності соціального працівника, визначення основних функцій та переваг арт-терапії як найбільш екологічного методу взаємодії з клієнтом.

Соціальна робота пройшла довгий шлях від добродійності, волонтерської діяльності до академічної спеціальності. На сьогодні це можливість поєднувати знання, професійні методики та особистісні риси,